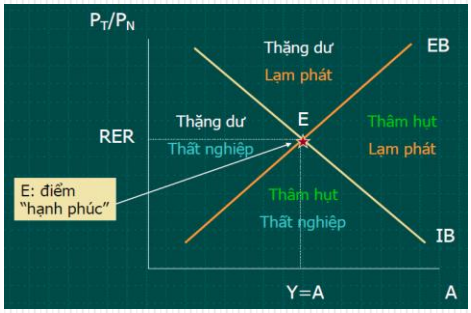
Bài 22b

Quản lý nền kinh tế mở

Ứng dụng mô hình EB-IB

Nội dung

- Giàu tài nguyên, nghèo tăng trưởng vì sao?
- Cách nào để phát huy hiệu quả khai thác, sử dụng tài nguyên và hạn chế các trục trặc?
  - *Trường hợp nước Úc* (W Max Corden 2012)
  - *Chính sách tài khóa và tiền tệ giúp tránh hiện tượng thuận chu kỳ* (Jeffrey Frankel 2011)

Bệnh Hà Lan (Dutch disease)

Tình trạng suy giảm công nghiệp hoá (deindustrialization) của nền kinh tế xảy ra khi việc khám phá và khai thác tài nguyên kéo theo nội tệ lên giá, hàng công nghiệp chế tạo giảm sức cạnh tranh, nhập khẩu tăng và xuất khẩu giảm.

Thuật ngữ này có nguồn gốc từ Hà Lan khi nước này khám phá ra khí gas tự nhiên vào những năm 1960 và trục trặc xảy ra.

Khả năng bệnh: 3 nguồn "Trên trời rơi xuống"

1. Khám phá tài nguyên
2. Giá hàng xuất khẩu chủ lực tăng mạnh
3. Dòng vốn vào lớn

Bệnh Hà Lan – Mô hình Corden

- W Max Corden và J. Peter Neary (1982)
- Mô hình:
  - Khu vực hàng phi ngoại thương (cả dịch vụ)
  - Khu vực hàng ngoại thương: 2 loại
    - Hàng bùng nổ do khám phá (dầu, khí gas tự nhiên, vàng, kim cương…)
    - Hàng bị ảnh hưởng (CN chế tạo, NN, ngành truyền thống…)
- Tác động đến nền kinh tế:
  - Di chuyển nguồn lực (Resource Movement Effect)
  - Tác động chi tiêu (Spending Effect)
- Hạn chế bằng cách:
  - Làm chậm sự lên giá của tỷ giá thực
  - Tăng khả năng cạnh tranh (hàng CN chế tạo, NN…)

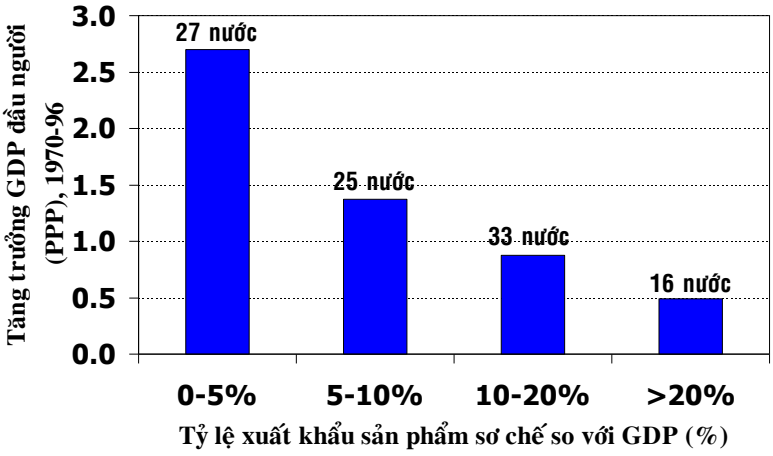
  (Thực tế có nhiều cách để đạt được)

Tài nguyên thiên nhiên và tăng trưởng

- *Nhiều nước giàu có tài nguyên thiên nhiên đã không tăng trưởng nhanh. Tại sao?*
- Giai thoại *Lời nguyền tài nguyên*?!

Xuất khẩu sản phẩm sơ chế và tăng trưởng kinh tế

Nguồn: Perkins, Radelet, Gillis & Roemer (2001), Ch. 16.

Tăng trưởng ở các nước đang phát triển

Tăng trưởng GDP (%/năm)	Tất cả các nước đang phát triển	Các nước nghèo tài nguyên	Các nước xuất khẩu tài nguyên		
			Đa dạng	Một loại (dầu khí)	Cà phê và côca
1957-97	1,43	4,16	1,74	1,57	0,76
1957-74	2,54	3,56	2,03	3,08	1,73
1975-97	0,65	4,58	1,60	0,51	0,08

Nguồn: Isham, Pritchetm, Woolcock & Busby (2002).

Dầu khí và tăng trưởng kinh tế

	% XK nhiên liệu trong kim ngạch XK, 1970	**Tăng GDP đầu người, 1970-00 (%)**
OPEC	**82,5**	**-1,1**
Algeria	70,2	1,1
Indonesia	32,8	4,2
Iran	88,6	-0,3
Iraq	94,6	-5,1
Kuwait	94,0	-2,9
Libya	99,9	-5,0
Nigeria	58,1	0,7
Saudi Arabia	99,7	0,4
UAE	96,3	-3,4
Venezuela, RB	91,0	-0,6
Các nước thu nhập thấp & t/b	**20,9**	**2,2**

Nguồn: Tính toán của FETP từ số liệu của WB Development Indicators 2002.

Giàu tài nguyên – Nghèo tăng trưởng: tại sao?

- Tài nguyên và tăng trưởng
  - ✓ Các nước Nam á so với Đông á
- Giàu dầu khác với giàu các ngành khác (sản phẩm NN, CN chế biến):
  - ✓ Cung - cầu: ngắn hạn và dài hạn
  - ✓ Vấn đề tiếp thị…
  - ✓ Tạo việc làm
  - ✓ Tác động chèn ép ngành khác (bệnh Hà Lan)
- Tăng thu từ tài nguyên (tăng giá) có thể kéo theo:
  - ✓ Bệnh Hà Lan
  - ✓ Chi tiêu không hiệu quả
  - ✓ Tham nhũng

Giàu tài nguyên – Nghèo tăng trưởng: tại sao?

"Sự dồi giàu tài nguyên dầu khí thường là mảnh đất màu mỡ cho tệ tham nhũng. Ở những nước nhiều dầu (Angola, Azerbaijan, Chad, Ecuador, Indonesia, Iran, Iraq, Kazakhstan, Libya, Nigeria, Nga, Sudan, Venezuela, Yemen), hầu hết thu nhập từ dầu khí thường rơi vào túi viên chức các công ty dầu phương Tây, những kẻ môi giới và công chức địa phương"

Tổ chức điều nghiên về tham nhũng quốc tế (Transparency International) (TTCN số 42-2004)

Giàu tài nguyên dễ dẫn đến

1. Trì trệ kinh tế? (Bệnh Hà Lan)
2. Không có động cơ đa dạng hoá hoạt động kinh tế?
3. Đầu tư vào chương trình xã hội và dự án không hiệu quả?
4. Không chú ý nhiều vào giáo dục và vốn nhân lực?
5. Các chương trình chiến lược và mục tiêu phát triển dài hạn bị bỏ qua?
6. Không bị sức ép cải cách chính sách và tăng cường năng lực khu vực công, hiệu quả và minh bạch?
7. Trục lợi, tham nhũng, nội chiến, và mâu thuẫn?

…

Câu hỏi:

Có cách nào để phát huy hiệu quả khai thác, sử dụng tài nguyên và hạn chế các trục trặc?

The Dutch Disease in Australia Policy Options for a Three-Speed Economy

W. Max Corden

Feb. 2012

Úc – Nền kinh tế 3 tốc độ
A "Three Speed" Economy

- Khu vực hàng ngoại thương (Tradable Sector)
  - Khu vực "bùng nổ" (Booming Sector)
    - Khai khoáng (than, sắt, …)
  - Khu vực bị bỏ lại (Lagging Sector)
    - Các ngành xuất khẩu không thuộc k/v bùng nổ
    - Các hàng hóa và dịch vụ cạnh tranh nhập khẩu
- Khu vực hàng phi ngoại thương (Non-tradable Sector)

Bệnh Hà Lan (Dutch Disease)

W. Max Corden (2012)

- Tác động từ *khu vực bùng nổ* gây ảnh hưởng (Adverse Effect) đến *khu vực bị bỏ lại* do sự lên giá của tỷ giá hối đoái thực (ε)
- Tác động đến nền kinh tế diễn ra như thế nào?
  - Bùng nổ xuất khẩu và dòng vốn vào
  - *Tác động chi tiêu* (Spending Effect)
  - *Di chuyển nguồn lực* (Resource Movement Effect)

Kinh tế Úc giai đoạn 2005-2011

- Tăng trưởng GDP 41%
- Công nghiệp khai khoáng tăng 85%
- Xuất khẩu công nghiệp khai khoáng (than, sắt…) tăng 100% (cầu từ Trung Quốc)
- Phần còn lại tăng 39%
- Tỷ giá hối đoái thực (ε) lên giá 31%

Phương án chính sách

- Không làm gì (Do Nothing)
- Bảo hộ từng phần (Piecemeal Protectionism)
- Đánh thuế k/v bùng nổ và hình thành SWF đầu tư ra bên ngoài
- Bảo vệ tỷ giá hối đoái (Exchange Rate Protection)
- Thặng dư ngân sách kết hợp lãi suất thấp

Đối phó với di chuyển nguồn lực

- Khu vực bùng nổ thu hút lao động từ k/v T truyền thống và k/v N
  - Chính sách nhập cư lao động kỹ năng
  - Thu hút lao động trực tiếp vào k/v bùng nổ
- Khu vực bùng nổ thu hút vốn
  - Bù đắp bằng dòng vốn quốc tế
  - Vấn đề là năng suất là lợi nhuận

How Can Commodity Exporters Make Fiscal and Monetary Policy Less Procyclical?

Jeffrey Frankel

Feb.12, 2011

Xu hướng thông thường đang thay đổi

- Thông thường: quốc gia đi vay khi kinh tế suy giảm, trả nợ hay nắm giữ tài sản nước ngoài nhiều hơn khi kinh tế bùng phát
  - Xảy ra ở các chu kỳ (1975-81 và 1990-97)
  - Dòng vốn vào (KA>0) tài trợ CA<0
- 2003-08: KA>0 trong khi CA>0 kéo theo tăng FR
  - Các nước đang phát triển hướng đến hệ thống tài chính mở theo thị trường nhiều hơn
  - Vốn vào ở những thời kỳ bùng nổ (kéo theo tăng giá đất, BĐS, và giá TSTC)
  - Chính sách tiền tệ và tài khóa có tính thuận chu kỳ
    - Hệ thống tài chính tham gia (tăng cung tiền M)
    - Thuế phụ thuộc chu kỳ (T tăng khi bùng nổ, và chính phủ bị áp lực tăng G)

Bệnh Hà Lan (Dutch Disease)

Jeffrey Frankel (2011)

- Một ví dụ của tính thuận chu kỳ của chính sách tài khóa và tiền tệ
  - Tăng G, ngành xây dựng và một số ngành dịch vụ và phi ngoại thương nổi lên đáp lại sự bủng nổ tạm thời của giá hàng hóa cơ bản thế giới tăng đột biến
- Triệu chứng
  - Lên giá thực tiền tệ (e nếu thả nổi, ε nếu cố định)
  - Tăng chi tiêu (chủ yếu G)
  - P hàng N (nhà, BĐS) tăng so P hàng T truyền thống
  - Dịch chuyển L, K, và đất đai ra khỏi các ngành T truyền thống
  - Lãi suất cao (thu hút dòng vốn vào)
  - CA<0 (tăng nợ nước ngoài)

Hàm ý chính sách tài khóa và tiền tệ phối hợp

- Sơ đồ tác động khi dòng vốn vào hay cung ngoại tệ gia tăng diễn ra như thế nào?
- Các phối hợp chính sách tài khóa và tiền tệ nhằm giảm tác động của căn bệnh Hà Lan.

Trung Quốc – Một dạng của bệnh Hà Lan?

- *Trước tình hình thặng dư cán cân thanh toán lớn trong những năm gần đây, giải pháp kiểm soát vốn và tích lũy dự trữ ngoại tệ đi kèm với chính sách vô hiệu hóa và kiểm soát tín dụng trở thành những công cụ chủ yếu được sử dụng bởi các cơ quan chức trách tiền tệ nhằm hạn chế những tác động đến nền kinh tế nội địa, nhất là đối với các điều kiện tiền tệ trong nước; trong khi sự lên giá nội tệ ở mức độ có thể kiểm soát được có thể là một phương thức khác nhằm chia sẻ tác động này.*